

Курсанти и ветерани по стъпките на героите

Пред мемориала „Ледена стена“ край Ниш на 29 май, започнаха традиционните възпоменателни тържествени церемонии и ритуали на български военни мемориали и гробища от Втората световна война в Сърбия, Хърватия и Унгария. Те се организират от Министерството на отбраната и Съюза на ветераните от войните на България (СВВБ). Новото, в сравнение с други години, е съвместното пътуване на курсанти от НВУ „Васил Левски“, водени от началника на учебното заведение бригаден генерал Иван Маламов и ветерани от войната.

Заедно с курсантите, венци и цветя положиха ветераните Иван Караджов от Варна, който на 15 юни ще навърши 100 години, 98-годишният майор от запаса Тодор Андонов, доброволката Мария Стоянова и един от най-младите ни фронтовици Любен Ризов. В групата на СВВБ, водена от неговия заместник-председател полковник от запаса Петър Пандурски, са още председателят на ЦКРК Ели Кошрова, Цветан Ночев от ръководството, председателите на областните организации във Варна Васил Василев, във Велико Търново Атанас Величков, в Шумен Николай Калев, в Благоевград Елена Икономова, в Ловеч Георги Тотев, в Ямбол Красимир Вълев, в Плевен Йончо Вутов, във Враца Лъчезар Генов, в Сливен Божидар Борденяшки, председателят на Общинската организация в Тетевен Иван Гетов, директорът на ДВИА Светлин Радев и началникът на Военното окръжие в Шумен подполковник Георги Георгиев, който е и заместник-председател на СВВБ-Шумен. В ритуала участваха още лейтенант Младен Пенева, първенец на миналогодишния випуск на НВУ, представителят на Генералното ни консулство в Ниш Илия Банджолов и Милена Масларска от дирекция „Отбранителна политика“ на МО.

В мемориала „Ледена стена“ са положени тленните останки на 2015 български военнослужещи, припомни Кристина Алексова от дирекция „Социална политика и политика по военно-патриотично възпитание“ в МО, която е общ ръководител на възпоменателното пътуване. Тук и във Вуковар, днешна Хърватия, по решение на тогавашното югославско правителство през 1963 г. са събрани костите на българите, загинали през Втората световна война на територията на днешна Сърбия. За съжаление през годините имало много посегателства. Последният проект за основен

ремонт не е завършен. Труден е и въпросът за възстановяване на мозайката на лицевата част на сградата. В това отношение има нова инициатива на Министерството на отбраната. Кристина Алексова изрази надежда, че скоро ще има резултат, с оглед и на приближаващата 80-годишнина от края на Втората световна война.

Бригаден генерал Маламов приветства усилията на Министерството на отбраната за запазване на историческата ни памет. Той изрази удовлетворение, че наред с курсантите във възпоменателната проява участват и ветерани от Втората световна война. Тук, каза началникът на НВУ, отдаваме почит на нашите деди за това, че са имали в сърцето и душата си България. На такова място, подчерта той, човек трябва да бъде смирен и след неговите думи всички участници сведоха глави в памет на храбрите български воители. Изключително важно е, продължи генералът, за една нация да пази своята родова памет и днес, тук, попълваме нашата родова памет. Няма нищо по-важно от това да знаем от къде си и на къде вървим, отбеляза началникът на НВУ.

По-паметливите знаят, че през октомври 2020 г. на полигон „Беляковец“ курсанти от Националния военен университет „Васил Левски“ участваха във военноисторическа възстановка на Нишката операция от 1944 г. заедно с реконструктори от България и Румъния. Бъдещите офицери бяха облечени с униформи – реплики от този период и въоръжени с оригинално бойно оръжие. Момчетата влязоха в битката с пехотни пушки „Манлихер N 95“, които са били на въоръжение през Балканската, Междусъюзническата, Първата и Втората световни войни. Възстановката беше реализирана от Клуба за военно-исторически реконструкции „Братя по оръжие“ с подкрепата на Министерството на отбраната и Националния военен университет „Васил Левски“.

За хода на Нишката операция на Българската армия през октомври 1944 г. говори полковник от запаса Красимир Вълев, председател на Областната организация на СВВБ в Ямбол. Той призова курсантите да не позволяват огънят на родолюбieto в тях да угасва. От 8 до 18 октомври 1944 г. Втора армия провежда Нишката настъпателна операция. В състав от 4-та, 6-а, 9-а и 12-а пехотна дивизия, Бронираната бригада, 2-ра конна дивизия, 1-ва гвардейска пехотна дивизия и 4-та пехотна гранична бригада, армията под командването на генерал-майор Кирил Станчев настъпва в направлението на главния удар София – Ниш – Прищина за прекъсване на магистралата

Солун – Скопие – Белград в северната ѝ част. Пред войските е подставена задачата да овладеят района на Ниш и спрат оттеглянето на групата армии „Е“ по долината на р. Морава. С активни действия 2-ра армия пробива противниковата отбрана, прекъсва комуникациите в долината на р. Морава и на 14 октомври във взаимодействие със съветски и югославски части освобождава гр. Ниш. Бронираната бригада излиза в тил на оттеглящия се противник и съвместно със 17-а съветска въздушна армия разгромява при с. Мерошина, западно от Ниш, елитната моторизирана 7-а SS дивизия „Принц Ойген“. В Нишката операция войските на 2-ра армия пленяват 3850 офицери и войници, унищожават и повреждат 540 моторни коли, 48 зенитни оръдия, 4 влакови композиции, взимат като трофеи 420 картечници, 1100 моторни коли, 25 минохвъргачки, 4 танка, 45 оръдия. Собствените загуби възлизат на 1732 убити офицери, подофицери и войници.

В късния следобед групата пристигна в Белград. Утре церемонията ще бъде във Вуковар, Хърватия, където има мемориал на 1027 български военнослужещи.

30 май бе вторият ден от традиционните възпоменателни тържествени церемонии и ритуали на български военни мемориали и гробища от Втората световна война в Сърбия, Хърватия и Унгария, организирани от Министерството на отбраната и Съюза на ветераните от войните на България (СВВБ). Ритуалът бе на военния мемориал в гр. Вуковар, Хърватия, където са положени тленните останки на 1027 български военнослужещи. 325 от тях са на неизвестни бойци. В него участваха курсанти от НВУ „Васил Левски“, ветерани от Втората световна война и военнослужещи от Въоръжените сили на Хърватия. Специално за церемонията бяха дошли заместник-посланикът ни в Загреб Стоян Станкулов, военният ни аташе полковник Йоан Павлов, представителят на външно министерство на Хърватия Клод Гърбешко, Дарко Димич и Кристалина Билич от Община Вуковар, началникът на полицейско управление в града Владо Божич и други представители на местната власт.

Възпоменателната проява се проведе под ръководството на Кристина Алексова от дирекция „Социална политика и политика по военно-патриотично възпитание“ на МО. Приветствие към участниците и благодарност към хърватските власти за опазването на мемориала изрази в своето слово началникът на НВУ „Васил Левски“ бригаден генерал Иван

Маламов. Полковник Павлов посочи, че всяка година на 6 май българското посолство организира паметна церемония на мемориала. Ветеранът Иван Караджов благодари от името на своите другари, останали по бойните полета на Втората световна война, за съхраняването на тяхната памет.

Спомените ни връщат в навечерието на Деня на храбростта и празник на Българската армия – 6 май, през 2016 г. На 26 април бяха осветени паметните плочи с имената на загиналите български войни в заключителния етап на Втората световна война. Тогавашният председател на СВВБ д-р Тодор Анастасов благодари от името на своите бойни другари. Днес това направи ветеранът от Варна Иван Караджов, който скоро ще отбележи своя стотен рожден ден. Приели го като млад войник в Шумен, за войната тръгнал от Любимец, преминал през Пирот и Ниш, за да стигне до Драва в Унгария и границата с Австрия, където го заварил 9 май – Денят на победата.

Мемориалният комплекс се намира на няколко километра от гр. Вуковар. Разрушен през 1991 г. по време на войните в бивша Югославия, той е възстановен през 1999 г. На 26 април 2016 г. към него са поставени паметни плочи. Венците и цветята от посолството ни в Загреб, от министъра на отбраната Димитър Стоянов, от местната община и СВВБ бяха положени от курсанти от НВУ „Васил Левски“, военнослужещи от Хърватия и ветерани от Втората световна война, както на българския паметник, така и на хърватското военно гробище.

1027- те български войници, офицери и доброволци са загинали в Сремската настъпателна операция 22 - 28 декември 1044 г. В междуречието на Дунав и Сава. Дадени са сравнително големи загуби от нашите атакуващи части. Частите и съединения на Първа българска армия, обаче, със Сремската настъпателна операция ангажират към себе си значителни сили и средства на противника, не позволяват те да бъдат използвани на други направления от фронта и разстройват организираното оттегляне на неприятеля по долината на река Сава.

Преди Вуковар заместник-председателят на СВВБ полковник от запаса Петър Пандурски запозна участниците в похода с най-големия военен музей в Република Сърбия „Сремски фронт“. Там са изписани имената на 623 български войни, загинали в този район. Не е малък броят и на неизвестните.

Продължихме към Унгария. Преминаването на р. Драва, съвсем обяснимо, бе съпроводено с много преживявания от ветераните. Майор от запаса Тодор Андонов, когото министърът на отбраната Димитър Стоянов награди с почетен плакет и грамота в навечерието на Деня на храбростта и празник на Българската армия – 6 май, е бил тук в състава на Първа българска армия преди 78 години. През войната е бил сапър, командир на взвод. По това време е комендант на с. Дравафок. Той се оказа и интересен събеседник за курсантите със своите дълбоки познания не само за войната, но и за литературната ни история. Още помни схемите, по които е изграждал инженерните съоръжения. Не могат да се забравят селата Дравасоболч, Драваполконя и Дравачехи, освобождавани от българските войници и останали в светлите страници на военната ни история. В Дравачехи е гробът на подпоручик Господин Желев от Кортен, Сливенско, роден през 1924 г. и загинал тук в боевете на 18 март 1945 г. За Дравската епопея ще говорим утре, когато се предвижда да посетим българските военни гробища в Пейч и Харкан.

След Ниш и Вуковар военноисторическият поход на курсанти от НВУ и ветерани от Втората световна война стигна до Пейч и Харкан в Унгария на 31 май. На възпоменателни церемонии, организирани от Министерството на отбраната и Съюза на ветераните от войните на България (СВВБ), почетохме героите от Дравската епопея, останали завинаги в унгарската земя, спасявайки Европа от хитлерофашизма.

На някогашния булевард „Първа българска армия“ (сега Шиклошки булевард) над градското гробище в Пейч почиват тленните останки на 110 първоармейци, преобладаващата част от които са от 57-и пехотен Драмски полк, 58-и пехотен Гюмюрджински полк и 59-и пехотен Пирински полк на 16-а пехотна Беломорска дивизия, а така също и от 41-ви пехотен полк на 11-а пехотна дивизия. Курсантите, водени от началника на НВУ “Васил Левски“ бригаден генерал Иван Маламов и представителите на СВВБ със заместник-председателя полковник от запаса Петър Пандурски се поклониха на всеки от 33-те гроба и поставиха венци и цветя. Те бяха приветствани от заместник-кметът на Пейч Зак Габор, който подчерта приноса на Първа българска армия за успеха на водените в този район боеве. С призив да пазим паметта на нашите герои се обърна в словото си военният и военновъздушният ни аташе полковник Йоан Павлов. Гробът на свой съселанин от с. Драгомирово офицерски кандидат Йосиф Ирониев

откри курсант старши сержант Стефани Ганкова и положи червени карамфили.

В българското военно гробище край Харкан са погребани над 1400 български военнослужещи. То е издигнато от унгарския народ като израз на признателност за проявения героизъм от българите при Дравската операция, наричана още Дравска епопея и е открито официално на 23 септември 1956 г. Преобладаващата част от българските бойци и командири, погребани в Харкан, са от 11-и пехотен Сливенски полк, 24-и пехотен Черноморски полк и 29-и пехотен Ямболски полк на 3-а пехотна Балканска дивизия и придадените към нея поделения, както и от 57-и пехотен Драмски полк, 58-и пехотен Гюмюрджински полк и 59-и пехотен Пирински полк на 16-а пехотна Беломорска дивизия, а така също и от 41-ви пехотен полк на 11-а пехотна дивизия. По-голямата част загиват в най-голямата офанзива през март 1945 г.

Възпоменателната церемония бе организирана съвместно с военното министерство на Унгария и местната власт. На паметното място дойдоха Сергей Тасев – пълномощен министър в посолството ни в Будапеща, почетният ни консул д-р Йордан Бочков, заместник-директорът на дирекция „Военни гробове и памет за героите в Института за военна история и музеи на МО на Унгария д-р Андор Биро, заместник-кметовете на Харкан Ева Довид Хошуне и Ференц Ремерт и представители на българските общности. Наш дълг е да пазим родовата си памет и да я попълваме частица по частица, подчерта бригаден генерал Иван Маламов. С поклон пред ветераните и тези, които загинаха, за да сме свободни днес, завърши словото си полковник Йоан Павлов. Българските войници влязоха в Харкан преди 78 години с унгарски песни на уста, припомни заместник-кметът Ева Довид Хошуне. Впечатляваща бе речта за българския боен дух на подполковник от запаса Николай Калев, председател на Областната организация на СВВБ в Шумен. Специални поздравления получаваха ветераните от Втората световна война Мария Стоянова, Любен Ризов, Тодор Андонов и Иван Караджов. Венците и цветята от името на посолството ни, на министъра на отбраната Димитър Стоянов, на Министерството на отбраната и Въоръжените сили на домакините, на местната власт и българското самоуправление бяха поднесени от военнослужещи от Унгарската армия и курсанти от Българската армия.

Заупокойно панихида за загиналите отслужи отец Станчо от БПЦ в Унгария.

Много от членовете на българската делегация се поклониха на гробовете на свои родственици. Един от тях бе полковник от запаса Красимир Вълев, председател на Областната организация на СВВБ в Ямбол. По оградата на гробищния парк има десетки паметни плочи от общини, училища и близки на загиналите. Най-новата е от Община Сливен, поставена на 9 май т.г. На нея цветя постави председателят на Областната организация на СВВБ в Сливен полковник от запаса Божидар Борденяшки.

След възпоменателната церемония бригаден генерал Иван Маламов връчи на почетния ни консул д-р Йордан Бочков плакет и грамота от името на министъра на отбраната Димитър Стоянов за проявена инициативност по опазване на българските военни гробища и националната ни памет. Със заповед на председателя на СВВБ доц. д-р Иван Сечанов за активна военно-патриотична дейност с награден знак „За признателност“ и грамоти бяха удостоени посланикът ни Христо Полендаков, председателят на Българското самоуправление в Будапеща Петър Бочков, военният и военновъздушен аташе полковник Йоан Павлов и Бахгет Искандер - фотограф-художник, автор на изложбата "Ветерани". Отличията връчи полковник от запаса Петър Пандурски.

От 6 до 19 март Първа българска армия провежда Дравската отбранителна операция. Тя е част от Балатонската операция на 3-ти украински фронт за отразяване на немското настъпление в района на езерото Балатон, р. Драва и р. Дунав. Първа българска армия има задача да отбранява 120-километрова полоса от Йотвъошкони до Барч и от там по р. Драва до Торянц и да не допусне извършване на пробив от противника. Полосата за отбрана е разделена на два участъка – Западен, който се отбранява от 3-ти корпус под командването на генерал Тодор Тошев (8-а, 10-а и 12-а пехотна дивизия) и Южен, отбраняван от 4-ти корпус под командването на генерал Стоян Трендафилов (3-та и 11-а пехотна дивизия). На Западния участък противникът съсредоточава 2-ра танкова армия, а на южния – 91-ви армейски корпус. На 6 март в 1, 20 ч. германските войски форсират р. Драва и настъпват в направление на Долни Михоляц – Харкан. Започват ожесточени кръвопролитни боеве в участъка на 4-ти корпус. До 11 март 3-

та и 11-а пехотна дивизия заедно със 133-ти съветски корпус водят бойни действия за спиране на противниковото настъпление. На 12 март в бойните действия е включен вторият ешелон на армията – 16-а пехотна дивизия. Българските и съветските части преминават в решително контранастъпление, овладяват селата Драва Чехи, Драва Соболч и Драва Полконя, форсират канала Фекетевис и до 19 март излизат на р. Драва като възстановяват целостта на отбраната. В участъка на 3-ти корпус особено ожесточени боеве се водят при Яко, Чекел и Сабаш, където от 6 до 12 март 10-а и 12-а пехотна дивизия заедно с 299-а съветска дивизия отразяват опитите на 2-ра танкова армия да пробие отбраната. В продължилите 14 денонощия боеве 1-ва българска армия губи 6850 убити, ранени и безследно изчезнали войници и офицери, написали с кръвта си героичната Дравска епопея.

През май 2022 г. курсанти от Националния военен университет „Васил Левски“ се включиха във възстановката на Дравската операция. Бъдещите офицери пресъздадоха битката от март 1945 г. заедно с реконструктори от цялата страна, сред които и търновци, и гости от Румъния, които се събраха край Пловдив. Търновските курсанти участваха с униформи, шити в Националния военен университет и с пушки Манлихер. Организатор на възстановката бяха Клуб за военноисторически реконструкции „Братя по оръжие“ със съдействието на Министерството на отбраната и Националния военен университет „Васил Левски“.

Четиридневният военноисторически поход по бойния път на Първа българска армия приключи в Белград на 1 юни. Курсанти от НВУ „Васил Левски“ и ветерани от Втората световна война посетиха паметните места в Ниш, Вуковар, Пейч и Харкан, където се поклониха на гробовете на над 5 хиляди български воители, загинали преди близо осем десетилетия, за да бъде освободена Европа от хитлерофашизма.

Традиционните възпоменателни прояви бяха възстановени след краткото прекъсване поради КОВИД-пандемията. Те бяха организирани от Министерството на отбраната и Съюза на ветераните от войните на България (СВВБ). В края на похода общият ръководител Кристина Алексова от дирекция „Социална политика и политика по военно-патриотично възпитание“ благодари на участниците и изрази очакване този формат с участието на курсанти и ветерани да се използва и занапред. От своя страна началникът на НВУ „Васил Левски“ бригаден генерал Иван

Маламов изрази уважението си към опита и патриотизма на ветераните и другите членове на СВВБ, като не скри желанието си те да продължават да подкрепят армията и военната професия, от което днес има голяма нужда.

Първи юни в Белград започна с прием в посолството ни. За пореден път нашите дипломати се отнесоха с голямо уважение, както към инициаторите на похода, така и към участниците. Посланикът Петко Дойков, който е офицер от запаса и с опит в делегацията ни в НАТО не скри своето преклонения към българските воители в годините назад и сега. Поздравление имаше и от военният и военновъздушният аташе подполковник Руслан Христов, чийто дядо е участвал във Втората световна война, именно в района на Белград. Двамата и помощник-военният аташе майор Пламен Димитров бяха удостоени със заповед на председателя на СВВБ доц. д-р Иван Сечанов с грамоти и почетни знаци. Отличията връчи заместник-председателят на СВВБ полковник от запаса Петър Пандурски.

Курсант старшина Грета Трифонова имаше редкия шанс да отбележи рождения си ден в посолството. Имаше и торта със свещички - две и осем, поднесена ѝ от Кристина Алексова. Випускничката от Габрово получи поздравления от Н.Пр. Петко Дойков и другите служители на посолството, от бригаден генерал Маламов и от колегите си курсанти. Разбира се, поздравления имаше от ветераните Мария Стоянова, Любен Ризов, Тодор Андонов и Иван Караджов.

Малко преди да потеглим към София се проведе ритуал по полагање на венци и цветя на българския военен паметник в белградското гробище „Ново гробле“. Там лежат костите на 33-ма български воители, починали от раните си в периода 1912-1918 г. Бяха положени венци и цветя от името на посолството ни в Белград, министъра на отбраната Димитър Стоянов и Съюза на ветераните от войните на България. Такива паметници имаме в четири столици – Букурещ, Белград, Виена и Будапеща. Те са строени от Министерството на войната през 1936 г. Тези герои от войните са страдали повече в лазаретите и пленническите лагери.

Спирдон Спирдонов